

Nr 45.

Ankom till riksdagens kansli den 10 juli 1914 kl. 1 e. m.

Utlåtande, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av förra militiebostället Ängsholmen nr 1 med Borghaga nr 1 i Stockholms län med visst undantag.
(1:a avd.)

I en till riksdagen den 1 maj 1914 avlåten, till jordbruksutskottets förberedande granskning hänvisad proposition, nr 9, har Kungl. Maj:t under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag föreslagit riksdagen medgiva, att, sedan förra överstebostället 2 mantal Ängsholmen nr 1 med Borghaga nr 1 i Ytterjärna socken av Stockholms län med undantag av dess andel i Över- och Ytterjärna socknars allmänning blivit genom ägostyckning i huvudsaklig överensstämmelse med i statsrådsprotokollet omförmält förslag styckat i fem lotter, med iakttagande att egendomens andel i de med Dåderö by gemensamma ägoområdena bibehålles såsom fortfarande gemensam för de särskilda hemmanslotterna, dessa lotter må var för sig å offentlig auktion försäljas till den högstbjudande under de i kungl. brevet den 29 maj 1874 omförmälda villkor.

I detta ärende har departementschefen till berörda statsrådsprotokoll anfört följande:

»Å förra överstebostället 2 mantal Ängsholmen nr 1 med Borghaga nr 1 i Ytterjärna socken av Stockholms län verkställdes den 15 november 1912 samt den 20 och 25 februari 1913 arrendeuppskattning för uppgörande av förslag till förnyad utarrendering från den 14 mars 1915 av denna egendom, som nu lämnar 1,600 kronor i årligt arrende.

Av instrumentet över förrättningen och övriga ärendet tillhörande handlingar, däribland tre av förste lantmätaren C. A. Sjöberg upprättade

Bihang till senare riksdagens protokoll 1914. 10 saml. 15 häft. (Nr 45—50.) 1

kartor, en över hemmanet Ängsholmen, en över hemmanet Borghaga samt den tredje över hemmanens andel i Ytter- och Överjärna socknars allmanning jämte beskrivningar, framgår, att egendomen, som är belägen omkring en mil från Järna järnvägsstation å en med Mörkön sammanhängande halvö, Dåderön, vars förbindelse med fastlandet uppehålls medels färja över Ulvsundet, har en areal av 293 hektar 52.10 ar, därav 119 hektar 86.40 ar åker, trädgård och tomter, 11 hektar 31.90 ar äng, 159 hektar 4.70 ar avrösningsjord och 3 hektar 29.10 ar impediment.

Därjämte äger kronoegendomen andel till hälften i följande med Dåderö by gemensamma ägoområden nämligen Färjtorpet vid Ulvsundet och en norr om Ängsholmen belägen grupp av holmar, benämnda Koholmarna och Jämsten, med följande arealer: Färjtorpet 12 hektar 94.70 ar, därav 2 hektar 61.50 ar åker, 1 hektar 54.60 ar äng, 3 hektar 74.50 ar vassbotten, 4 hektar 92.30 ar avrösningsjord och 11.80 ar impediment, samt Koholmarna och Jämsten 9 hektar 9.90 ar, därav 1 hektar 68.20 ar äng, 1 hektar 6.50 ar betesmark och 6 hektar 35.20 ar berg.

I egendomens areal innefattas ett å Över- och Ytterjärna socknars allmanning beläget skogsskifte om 80 hektar 41.20 ar, varav 79 hektar 62.20 ar avrösningsjord och 79 ar impediment. Då detta skifte vore beläget 1.5 mil från Ängsholmen och angränsade Sjuenda kronopark, har vederbörande revirförvaltaren föreslagit, att skiftet avsättes till kronopark.

Den återstående delen av skogsmarken beräknas lämna en årlig virkesavkastning av 48 kubikmeter med ett värde av 150 kronor.

Vid förrättningen togs under omprövning, huruvida egendomen skulle lämpa sig för uppdelning till egnahemslägenheter. Uppskattningsmännen funno därvid, att det till Ängsholmen hörande ägoskiftet i följd av åkerjordens koncentrerade belägenhet omkring gården icke lämpade sig till styckning eller avsöndringar. Även beträffande Borghagaskiftet, som på grund av sitt från huvudgården vid Ängsholmen avskilda läge eljest möjligen skulle kunna lämpa sig till uppdelning i mindre områden, ansågo sig uppskattningsmännen på grund av skiftets belägenhet långt från järnvägsstation på en ö utan annan förbindelse med fastlandet än genom färja ävensom med hänsyn till att i orten rik tillgång finnes på salubjudna mindre jordbrukslägenheter med vida fördelaktigare belägenhet och att med anledning därav föga utsikt föreläge att finna köpare till jordområden, saknande åbyggnader och med så dåliga kommunikationsförhållanden, som här vore fallet, icke kunna förorda skiftets uppdelande till mindre lägenheter.

Beträffande dispositionen av egendomen föreslogs av uppskattnings-

männen, att andelen i ovanberörda sockenallmänning måtte införlivas med Sjuenda kronopark och att återstoden av egendomen, som åsatts ett arrendevärde av 1,965 kronor, måtte ånyo utarrenderas.

En omfattande eldsolycka övergick emellertid egendomen den 6 mars 1913, därvid mangårdsbyggnaden, stall, loge, fähus, redskapslider, lada och vagnshus i grund nedbrunno.

I anledning därav sammanträdde uppskattningsmännen å egendomen den 18 mars 1913 för omprövning, huru egendomen under förhandenvarande förhållanden på lämpligaste sätt skulle kunna disponeras, därvid uppskattningsmännen enades om att hänsyn borde tagas till följande förhållanden, nämligen:

att svårligen ett så omfattande nybyggnadsarbete, som erfordrades för egendomens fullständiga återuppbyggande, skulle kunna medhinnas under den återstående delen av arrendeperioden;

att egendomens nuvarande arrendator, som visserligen enligt gällande arrendekontrakt vore skyldig att på vissa villkor åter uppbygga de nedbrunna husen, förklarar, att han på inga villkor vore hågad övertaga arrendet av egendomen för nästkommande arrendeperiod och att han följaktligen icke kunde väntas hava något intresse av det sätt, varpå ett dylikt nybyggnadsarbete skulle komma att utföras;

att under förhanden varande förhållanden det skulle möta stor svårighet att finna annan lämplig person villig att övertaga arrendet av egendomen på något så när antagliga villkor;

att under avvaktan därpå ett tillfälligt disponerande av egendomen bleve nästan omöjligt att få till stånd utan stor förlust för kronan och att en sådan anordning utan tvivel skulle i väsentlig mån bidraga till att ytterligare undergräva egendomens anseende, som redan förut blivit i avsevärd grad nedsatt, dels på grund av dålig skötsel under en följd av år, dels, sedan den arrendator, som därtill gjort sig skyldig, blivit på grund av vanhävd skild från arrendet, genom det täta ombyte av arrendatorer, som därefter förekommit;

att kostnaderna för egendomens förseende med erforderliga tidsenliga byggnader enligt approximativa beräkningar skulle, om byggnaderna uppfördes vid Ängsholmen för hela egendomens behov, uppgå till omkring 25,000 kronor och, för den händelse Ängsholmen och Borghaga skulle bebyggas var för sig, till omkring 40,000 kronor;

att det vore otänkbart, att arrendebelopp tillnärmelsevis motsvarande jordens värde med tillägg av den erforderliga byggnadskostnaden skulle kunna erhållas; samt

att såsom ovan nämnts uppskattningsmännen icke ansett egendomen lämpa sig för uppdelning till mindre jordbrukslägenheter.

På grund av dessa förhållanden och då egendomens bibehållande såsom arrendegård med all säkerhet skulle medföra stora förluster för kronan samt det föreliggande fallet uppenbarligen måste betraktas såsom ett undantagsfall, föreslogo uppskattningsmännen nu, att egendomen med fränskiljande av allmänningsslotten måtte försäljas sådan den befundes.

Den förnyade uppskattningsförrättningen avslutades den 11 april 1913, därvid egendomen i befintligt skick saluvärderades till 60,350 kronor.

Ehuru domänstyrelsen icke ansåg, att egendomen lämpade sig för att disponeras i egnahemssyfte, fann styrelsen likväl, att egendomen i händelse av försäljning borde utbudas i mindre lotter, varför styrelsen gick i författning om upprättande av förslag till uppdelning av hemmanet Ängsholmen i tre jordbrukslotter, av vilka huvudgårdsloten skulle vara något större än de övriga, och av hemmanet Borghaga i två ungefär lika stora lotter.

För detta ändamål sammanträdde vederbörande arrendeuppskattningsmän ånyo å egendomen den 28 maj 1913. Vid denna förrättning, som avslutades den 13 november 1913, föreslogs, att egendomen måtte uppdelas på sätt, som å kartorna blivit utmärkt av t. f. extra lantmätaren Virde, nämligen:

Hemmanet Ängsholmen:

Lotten nr I eller huvudgården med där kvarvarande byggnader och omfattande ägofigurerna nr 110—186, 188—192 och 200—210 samt delar av ägofigurerna nr 106, 109, 193, 194, 196, 198 och 199 ävensom en åttondel i den med Dåderö by gemensamma marken;

Lotten nr II, obebyggd, innehållande ägofigurerna nr 72—89, 92—96, 98, 99, 101—105, 107, 108 och 211 samt delar av nr 71, 106 och 109 ävensom en sextondel i den gemensamma marken;

Lotten nr III, utan byggnader, motsvarande ägofigurerna nr 1—70, 195 och 197 samt delar av ägofigurerna nr 71, 193, 194, 196, 198 och 199 ävensom en sextondel i den gemensamma marken;

Hemmanet Borghaga:

Lotten nr I, utan byggnader, omfattande ägofigurerna nr 5—29, 31—37, 41, 43—52 och 54—58 samt delar av ägofigurerna nr 1, 38, 39, 53 och 60 ävensom en åttondel i den med Dåderö by gemensamma marken;

Lotten nr II, med en stolplada, motsvarande ägofigurerna nr 2—4,

40, 59 och 61—87 samt delar av ägofigurerna nr 1, 38, 39, 53 och 60 ävensom en åttondel i den gemensamma marken.

Såsom gemensamma undantag till vägar föreslogos att avsättas ägofigurerna nr 90, 91, 97, 100 och 187 av Ängsholmen samt nr 30 och 42 av Borghaga.

De olika styckningslotterna skulle enligt detta förslag innefatta nedannämnda arealer, andel i gemensam mark dock oräknad, samt hava åsatts följande salu- och arrendevärden.

Ägolottens beteckning	A r e a l								Salu- värde	Arrende värde
	Åker, tomt och dylikt		Äng		Avrösnings- jord m. m.		Summa areal			
	hektar	ar	hektar	ar	hektar	ar	hektar	ar		
Ängsholmen Lott. I	37	88.80	1	48.20	31	90.70	71	27.70	22,330	700
» » II	19	19	—	14.40	9	48.40	28	81.80	5,900	340
» » III	19	92.70	—	29	15	91.10	36	12.80	9,280	325
Borghaga Lott. I	21	10.80	7	35.80	10	92.70	39	39.30	9,170	300
» » II	21	75.10	2	4.50	11	72.40	35	52	13,530	300

I saluvärdena ingå för växande skog i runda tal följande belopp:

Lotten I av Ängsholmen 6,805 kronor, lotten II av Ängsholmen 1,190 kronor, lotten III av Ängsholmen 4,275 kronor, lotten I av Borghaga 3,230 kronor och lotten II av Borghaga 7,700 kronor.

Uppskattningsmännen hava ansett, att samtliga styckningslotter på grund av deras storlek böra säljas i enlighet med de i nådiga brevet den 29 maj 1874 omförmälda villkor.

Domänstyrelsen har i skrivelse den 31 december 1913 med överlämnande av till ärendet hörande handlingar och kartor underställt det samma Kungl. Maj:ts prövning samt därvid meddelat, att enligt vad styrelsen under hand inhämtat från lantmäterikontoret i länet hinder för ägostyckning av hemmanen i fråga icke skulle förefinnas. Under återopande av vad uppskattningsmännen anfört rörande svårigheten att vid nuvarande förhållanden utarrendera egendomen, har domänstyrelsen, som icke ansåge egendomen lämpligen böra i vidare mån, än som föreslagits, överlämnas till skogsstatens vård och förvaltning och icke heller hade sig bekant någon anledning att för annat allmänt ändamål behålla någon del av egendomen i kronans ägo, tillstyrkt uppskattningsmännens förslag, dock med den ändring med hänsyn till stadgandet i 12 § andra stycket av lagen den 27 juni 1896 om hemmans-

klyvning, ägostyckning och jordavsöndring, att hemmanens andelar i de med Dåderö by gemensamma ägoområdena skulle bibehållas såsom fortfarande gemensamma för de särskilda hemmanslotterna.

För egen del biträder jag domänstyrelsens förslag och hemställer
— — —»

Mot förevarande framställning, har utskottet icke funnit något att erinra, varför utskottet hemställer,

att Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition må
av riksdagen bifallas.

Stockholm den 9 juli 1914.

På jordbruksutskottets vägnar:

D. PERSSON i Tällberg.

—————
Närvarande: se utlåtande nr 50.

—————
Reservationer: av herrar *Linders* och *Ingeström*.